

BECHYŇSKÁ SMOLEČ, okr. Tábor, Jihočeský kraj

Raně středověké mohylové pohřebiště

8.–9. století

Význam: Rozsáhlý raně středověký mohylník s typickým řadovým uspořádáním.

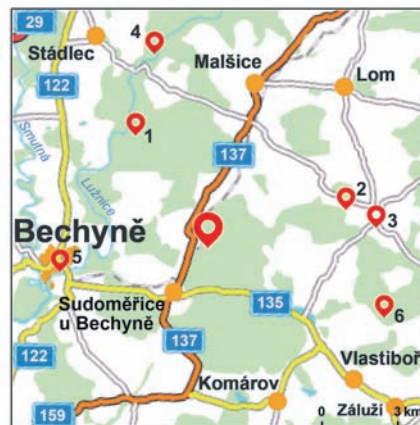
Historie: *Mohylník v Bechyňské Smolči poprvé popsal r. 1906 J.L. *Píč, který na něm rozpoznal 30 *mohyl. Dvě z nich prozkoumal, neboť byly narušeny při rozšiřování *úvozové cesty. Zatímco o první prozkoumané mohyle se nezachovaly žádné informace, o druhé víme, že byla částečně tvořena náspem z písku, její průměr dosahoval 7 m a výška 1,5 m. V tělese mohly Píč identifikoval tři koncentrace popela, které pravděpodobně obsahovaly i lidské ostatky. Dvě z nich ležely na úrovni původního terénu a třetí přibližně ve střední části tělesa mohly, blíže k povrchu. V mohylovém náspu byly dále objeveny zlomky raně středověké keramiky.

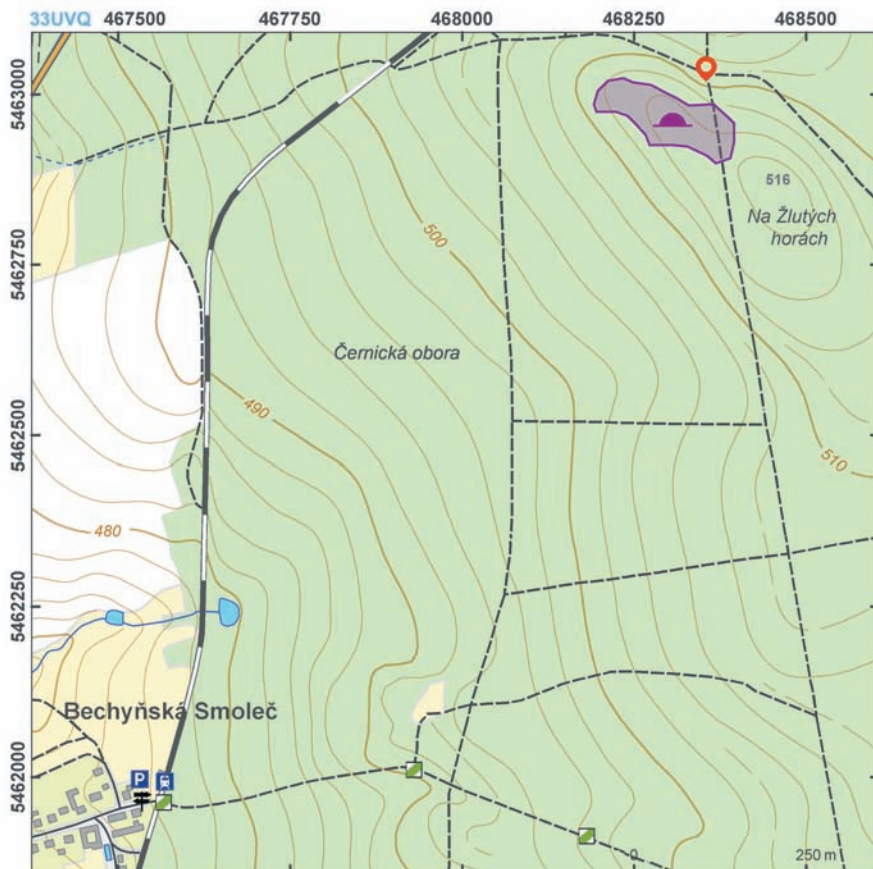
Další *archeologický výzkum na lokalitě uskutečnil A. Knor ve spolupráci s J. *Böhmem v r. 1933. Napočítali zde 50 mohyl a svá pozorování popsal detailněji. Jedna z mohyl měla např. údajně pravoúhlý půdorys s oblými rohy, délku 9 m, šířku 6 m a zachovanou výšku 1,3 m. Uvnitř byly zjištěny základy dvou náspů, které obsahovaly celkem čtyři samostatné žárové pohřby. Bohužel ani z těchto výzkumů se s výjimkou několika keramických střepů nedochovaly žádné nálezy.

V 70. letech 20. století byl na lokalitě proveden povrchový *archeologický průzkum, během něhož bylo identifikováno 70 kruhových a obdélných mohyl o průměru 6 a více metrů. Zhruba pětina mohyl byla v té době již narušena. Poslední průzkum lokality, a to včetně moderního zaměření (viz plán), provedla v l. 2007–2009 Kated-

↑ *Panoramatický pohled na mohylové pohřebiště.*
Foto J. Mařík, 2014.

□ *Plán lokality podle Maxová – Menšík 2011; podle LLS snímku upravil J. Mařík.*

ra archeologie Západočeské univerzity v Plzni.

Mohylník je rámcově *datován do 8. až 9. století. Raně středověká mohylová pohřebiště se žárovými hroby se v Čechách poprvé objevila na počátku 8. století a daný způsob *pohřebního ritu pokračoval i v 9. století, kdy jej však postupně začalo nahrazovat pohřbívání nespálených těl. Mohylníky jsou doloženy pouze v severovýchodních, jižních a západních Čechách. Do současnosti se totiž dochovaly téměř výhradně ve větších lesních celcích, zatímco v otevřené

krajině je pravděpodobně zničena dlouhodobá zemědělská činnost. Snad nejmladší český mohylník pochází z 10. století a nachází se v Hlohovičkách u Rokycan.

Mohylové násypy byly nasypávány z místního materiálu, zpravidla z hlíny, a k jejich zpevnění byly používány kameny. V mohylách se někdy dochovala i vnitřní dřevěná konstrukce, jež může být pozůstatkem tzv. domů mrtvých, které byly v průběhu pohřebních rituálů zapalovány. Do mohyl se zpravidla ukládala jen část spálených ostatků. Původně byly uloženy v ke-

ramické nádobě na povrchu náspu nebo na kůlu zaraženém do vrcholku mohyly (starší varianta); následně byly spálené kosti postupně ukládány do tělesa mohyly. Násypy tak mohly být dosypávány ostatky dalších jedinců i během delšího časového období.

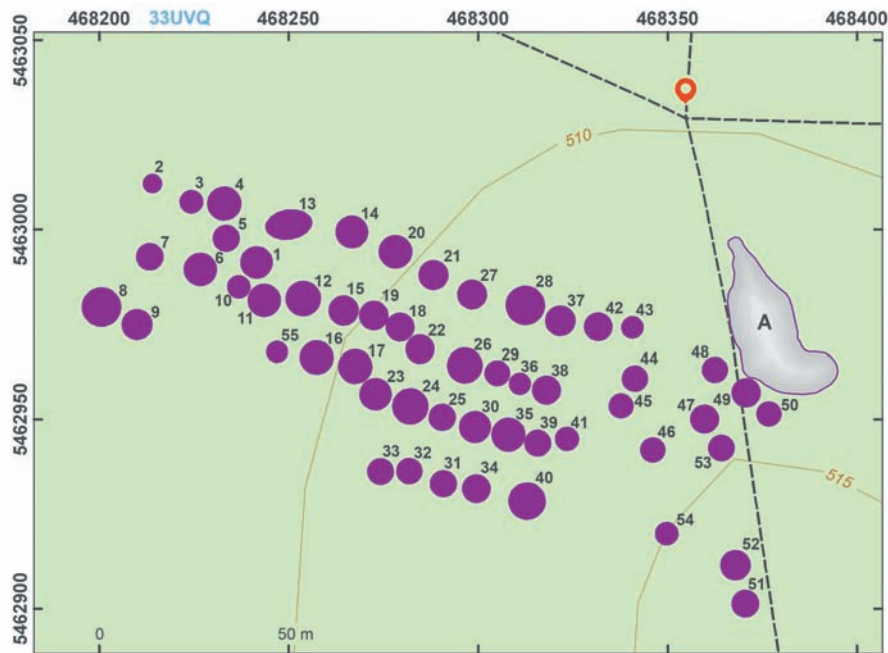
Výmluvným dokladem konstrukce mohylových náspů je mohyla č. 28 v Bechyňské Smolči, která byla v létě r. 2014 vážně poškozena hledačem pokladů. Na fotografii lze vidět více než dva metry dlouhý průkop náspem mohyly, u jehož dna je patrná popelovitá vrstva. Z této vrstvy, v níž se asi také nacházel samotný pohřeb, mohl nepoučený zloděj získat maximálně pár zlomků keramických nádob, drobné železné předměty (např. nůž nebo ocílku), ve výjimečném případě pár jednoduchých šperků z bronzu nebo skleněných korálků. Hodnota těchto předmětů, vytržených z jejich nálezových okolností, na černém trhu s velkou pravděpodobností nepřesáhne několik tisíc korun, nicméně škoda způsobená ztrátou informací o minulosti je obrovská a jen stěží ji lze vyčíslit penězi.

Popis: Mohylník leží na pomezí katastrálních území Bechyňská Smoleč a Všechlapy, na vrcholové partii výrazného pískového návrší a na jeho svazích v lesní trati Na Žlutých horách. Zaujímá plochu přibližně 180 × 70 m, přičemž poslední provedený průzkum potvrdil existenci 55 mohyl; původně se jich však na pohřebišti mohlo nacházet více. Zdá se, že ve východní části mohylníku byl terén výrazným způsobem poškozen lesním hospodářstvím a novodobou těžbou písku, po níž zde zbyla rozlehlá těžební jáma o rozměrech 45 × 16 m (A).

Mohyly v Bechyňské Smolči mají víceméně standardní tvar a rozměry. Jsou obvykle kruhové, jejich průměry se zpravidla pohybují mezi 6 až 9 m a jejich současná výška jen v několika případech přesahuje 1 m. Největšího průměru (tj. 10,5 m) dosahuje mohyla č. 28. Zatímco mohyly s největším průměrem se koncentrují v nejsevernější řadě, ve východní části pohřebiště jsou mohyly většinou menší a nižší – velmi pravděpodobně byly poničeny. U většiny dochovaných mohyl (v celkem 24 případech) se podařilo prokázat přítomnost obvodových zlábků (malých příkopů) o šířce nepřesahující 1 m a hloubce mezi 15 a 30 cm. Všechny mohyly byly nasypány z písku smíšeného s hlinou, v němž je možné identifikovat kumulace pískovcových kamenů načervenalé barvy.

Mohyly jsou uspořádány do čtyř řad vedoucích od východu k západu. Nejlépe je toto uspořádání pozorovatelné ve střední části mohylníku, na krajích je patrné hůře. Na severozápadním konci pravidelnost několik mohyl narušuje a na východním okraji se řadové uspořádání zcela ztrácí. Uspořádání v řadách s touto orientací je u raně středověkých mohyl velmi časté; vztah pohřebních objektů ke světovým stranám ovšem není v této době ničím novým – objevuje se v různých podobách i u mnoha pravěkých kultur (*archeologická kultura). Světové strany měly pro člověka v minulosti nepochybně symbolický význam a souvisely s *kosmologickými představami.

Orientaci západ-východ dodržují i kostrové hroby o něco mladších raně středověkých pohřebišť. V minulosti byl tento zvyk považován za projev nastupujícího křesťanství, což je však vy-

světlení poněkud krátkozraké, protože stejná orientace byla vlastní i celé řadě starších kultur. Význam orientace hrobové jámy podle světových stran podtrhují nepřímě i nálezy z hrobů, které se tomuto pravidlu vymykají. Hroby takto pohřbených lidí totiž naznačují, že šlo o jedince, kteří byli z většinové společnosti vyloučeni, soudě alespoň podle malého množství hrobové výbavy, často neobvyklého až nepietního uložení těla apod. [jm, pmv]

Literatura: Maxová – Menšík 2011.

Navigační bod: N 49°19'09.06", E 14°33'52.37" (křižovatka lesních cest u lokality).

Přístup: Z doporučeného místa parkování u rozcestníku „Bechyňská Smoleč–železniční stanice“ po zelené

turistické značce a z ní asi po 400 m odbočit doleva na lesní cestu vedoucí po obvodu Černické obory. Cesta se asi po 1 km stáčí na východ a vede k mohylníku u křižovatky lesních cest. Také je možné dojít po zelené turistické značce až před rozcestník „Marunka“ a zde zahrnout na lesní cestu přímo na sever k mohylníku.

Rizika: Mohylník je celoročně snadno přístupný. Nachází se však v zalesněném terénu (borovicový les) a částečně jej překrývá mladý a těžko propustný lesní porost.

Okolí: [1] Dobronice u Bechyně (TA), mohylník: N 49°20'57.56", E 14°31'24.36" (4,5 km).

[2] Bezděčín (TA), raně středověký mohylník: N 49°18'55.86", E 14°37'48.98" (4,8 km).

[3] Želeč u Tábora (TA), raně středověký mohylník: N 49°18'23.90", E 14°38'38.71" (6,0 km).

[4] Slavňovice (TA), hradiště Velišov: N 49°22'50.83", E 14°31'46.26" (7,4 km).

[5] Bechyně (TA), v severní části náměstí T. G. Masaryka znázorněn v dlažbě dvojitý příkop laténského hradiště: N 49°17'43.26", E 14°28'06.94" (7,4 km).

[6] Rybova Lhota (TA), raně středověký mohylník: N 49°17'10.48", E 14°39'09.17" (7,4 km).

↖ Jedna z dobře zachovalých mohyl. Foto P. Menšík, 2011.

← Mohyla č. 28, zničená recentním nelegálním výkopem. Foto J. Mařík, 2014.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Čišecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.